

Läs mera – God och värdig omsorg och vård - förbättra äldreomsorgen

Kvarboendepincipen och rättighetsperspektivet

I Lunds kommun tillämpas den så kallade kvarboendepincipen som en huvudregel – senioren ska bo kvar i hemmet så länge som möjligt. I praktiken kan den senior som önskar plats på äldreboende (särskilt boende, SÄBO) inte erbjudas en sådan utan starka medicinska skäl. Valmöjligheten är således en chimär. Lund är en av de kommuner i landet som har flest seniorer med stora omvårdnadsbehov, men som fortfarande bor hemma i ordinärt boende. Det finns en tydlig tendens att allt färre seniorer söker till särskilt boende med anledning av bättre hälsa långt upp i åren. Särskilt har mäns medellivslängd ökat vilket bidrar till att allt fler par kan bo kvar hemma. I Lunds kommun fanns 2024 femtio personer i kön för en plats i ett särskilt boende, men antalet varierar.

Att bedöma volymökningar är svårt men det står klart att över tid kommer antalet med behov av vård och omsorg öka. FörNyaLund vill driva på planeringen av fler framtida särskilda boenden för seniorer i enlighet med vårt rättighetsperspektiv. Vi vill se att kvarboendepincipen fungerar som den är tänkt, en senior ska själv få välja *när* hen vill flytta från sitt ordinära boende och *vart* för att kunna få en större trygghet och social samvaro, oavsett om de medicinska kraven är helt uppfyllda eller inte. Även sociala orsaker ska vara behovsgrundande. Det är således inte endast en fråga om tillgång och efterfrågan utan i allra högsta grad om seniorers önskemål och rättighet till en god och värdig omsorg och kommunens skyldighet att leverera denna.

Utred behovet av särskilda boenden

Vård och omsorgsförvaltningen ser vidare en tydlig tendens att behovet av särskilt boende kommer allt senare i livet. Enligt förvaltningens scenario för 2025–2034 kommer det att vara ett underskott på lägenheter fram till 2027 men ett överskott 2028–2030, för att därefter variera mellan åren. Den teknologiska utvecklingen med digitala hjälpmedel och anpassningar i hemmet bidrar till att fler kan bo kvar hemma. Beteenden och förväntningar har också förändrats – många seniorer värnar om sin självständighet och väntar längre med att söka omsorg.

Fler vårdutbildningar

Brist på utbildad personal ställer krav på att effektivisera arbetsätten i vård och omsorg, något som redan påbörjats. Det innebär bland annat att genom nya arbetsmetoder och riktlinjer använda befintlig kompetens på rätt sätt. Välfärdsteknik utvecklas i flera forskningsprojekt och sprids. Digitala verktyg är ett smart sätt att effektivisera (se nedan digital hemtjänst).

Äldreomsorgslyftet som staten initierat och finansierat under fem år återupptas och har gett tillskott till arbetskraften. För Lunds del har 30 undersköterskor examinerats 2025 inom ramen för detta projekt. Äldreomsorgslyftet syftar till att stärka kompetensen inom kommunalt finansierad vård och omsorg om äldre genom att ge ny och befintlig personal möjlighet att utbilda sig på arbetstid. Huruvida denna satsning kommer att förnyas är ovisst och ligger inte på kommunens bord.

Lund har fyllt sina befintliga platser på de kommunala vårdutbildningarna och Utbildningsnämnden konstaterar att det är svårt att inrätta fler gymnasieprogram på grund av platsbrist och brist på APL-platser (arbetsplatspraktik). 2026 antogs 63 antal elever till kommunens vård- och omsorgsprogram vilket är något fler än året före. Cirka 40 elever antogs till motsvarande program på friskolor, där dock platser förblev obesatta. Den kommunala vuxenutbildningen (KomVux) har nu i ett par år utbildat nyanlända till servicemedarbetare, så kallade kombinationsutbildningar, med Sfi och enklare vårdutbildning. Ett tiotal har hittills utbildats. Även ansökningarna till vårdutbildningarna på KomVux ökar något, om än inte i tillräcklig omfattning.

Enligt en prognos från Region Skåne kan det komma att saknas över 13 000 personer med gymnasial vård- och omsorgsutbildning i länet 2035, kommunen kallar denna utmaning för "dubbelstöten".

Digital hemtjänst

Den digitala hemvården som initierades 2023 har fortsatt utvecklats och används i ökande omfattning som ett komplement till fysiska insatser. Sedan starten har ca 54 000 digitala besök genomförts. I december 2025 använde 131 seniorer en digital tjänst och 116 av dem hade både fysisk och digital; 230 seniorer hade provat på. Arbetssättet har bidragit till ökad tillgänglighet, flexibilitet och effektivare resursanvändning.

FörNyaLund anser att kommunen ska öka de digitala insatserna när det är möjligt och den äldre vill. Här finns en stor utvecklingspotential att ta till vara då det är stor brist på personal inom hemtjänsten. Hemtjänstpersonal måste ges tillfälle till digital kompetensutveckling och digital kompetens ska vara en del av vårdutbildningen.

Genomlys kostnaderna för hemtjänsten

Kvarboendepincipen innebär att behovet av hemtjänst och -personal ökar, men också kostnaderna. Lunds kostnader för hemtjänst ligger högt över riksgenomsnittet som är (2024) 258 000 kr per person och år. I Lund är kostnaden 360 000 per individ och år. Enligt kommunen motiveras det höga priset med ambitionen att kunna bibehålla en hög kvalitet och Lund placeras inom de tio bästa i hemtjänstindex. FörNyaLund vill se en genomlysning av kostnaderna för äldreomsorgen totalt och var och hur besparingar kan åstadkommas utan att försämra för den enskilde senioren och krocka med hens rättigheter och önskemål.